

Opplæring for nyankomne ungdom (16–18 år)

Ungdom som kommer til Norge sent i opplæringsløpet, kan ha ulike rettigheter og behov for opplæring ut fra alder og hva de har gjennomført av opplæring tidligere.

REGELVERK | SIST ENDRET: 20.12.2024

I noen tilfeller kan det oppstå tvil om hva slags opplæring nyankomne ungdom 16-18 år skal ha, og hvem som har ansvar for opplæringen som skal gis. Her får du en oversikt over rettigheter til opplæring.

Opplæring etter integreringsloven

Integreringsloven inneholder bestemmelser om introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for innvandrere over 18 år.

Dere finner informasjon om rettigheter og plikter etter integreringsloven hos Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi).

Ungdom under 18 år er ikke i målgruppen for introduksjonsprogrammet eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter integreringsloven. Ungdom under 18 år skal ha tilbud om opplæring i tråd med opplæringsloven.

Nyankomne ungdom under 18 år skal ha opplæring etter opplæringsloven

Ungdom som er over grunnskolepliktig alder på 16 år, kan etter søknad ha rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 5-1 i fylkeskommunen, eller forberedende opplæring etter opplæringsloven § 18-2 i kommunen.

For å ha rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 5-1, må søkeren ha gjennomført norsk grunnskole eller tilsvarende opplæring i utlandet.

Les mer om regelverket for nyankomne – videregående opplæring.

Ungdom som ikke har gjennomført norsk grunnskole eller tilsvarende, vil ha rett til forberedende opplæring for voksne etter opplæringsloven § 18-2.

Les mer om regelverket for nyankomne – forberedende opplæring.

Tilskudd:

Kommuner og fylkeskommuner kan søke Udir om tilskudd til opplæring til barn og unge som søker opphold i Norge.

Se også Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) om tilskudd som IMDi forvalter.

Krav til lovlig opphold

Rett til videregående opplæring og forberedende opplæring krever at ungdommen har lovlig opphold. Hva som regnes som lovlig opphold, er utdypet i opplæringsloven § 5-9 (videregående opplæring) og § 18-10 (forberedende opplæring).

Merk at opplæringsloven ikke skiller på om ungdom bor i mottak eller er bosatt i en kommune, og fylkeskommunen skal oppfylle retten til videregående opplæring for alle som bor i fylkeskommunen. Det går frem av opplæringsloven § 28-2. Ungdom under 18 år som bor i mottak og venter på oppholdstillatelse og/eller bosetting, har dermed rett til forberedende opplæring i vertskommunen, eller videregående opplæring i det fylket der vertskommunen for mottaket ligger.

I noen tilfeller vil ungdom kunne få bosetting i en annen kommune enn vertskommunen for mottaket. I slike tilfeller er det viktig at vertskommunen bistår ungdommen i å komme i kontakt med ny kommune og eventuelt fylkeskommune så raskt som mulig, for å sende søknad og eventuelt forberede overgang.

Vilkår for inntak til videregående opplæring

Ungdom som er kommet til landet i grunnskolepliktig alder 6-15 år og ferdigstiller 10. trinn i Norge, får dokumentert sin opplæring gjennom vitnemål og kan søke

videregående opplæring på vanlig måte. Det er ikke krav til omfang av opplæringen eller ferdigheter eksempelvis i norsk. Det betyr at elever som har kommet til Norge i siste del av det som for deres jevnaldrende er 10. trinn, uten skolegang fra hjemlandet, og som kun har gått noen måneder i norsk skole, også skal få skrevet ut et vitnemål og dermed har rett til videregående opplæring.

Ungdom som kommer når de er over grunnskolepliktig alder (16 år), vil ha rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 5-1, dersom de har gjennomført grunnskoleopplæring i utlandet av minst ni års varighet, eller har realkompetanse tilsvarende kravene til vitnemål for forberedende opplæring for voksne (opplæringsloven § 18-2). Det går frem av opplæringsforskriften § 4-1.

Søker må selv dokumentere eller sannsynliggjøre at opplæringen er gjennomført. I de tilfellene hvor søkeren ikke klarer å fremskaffe den nødvendige dokumentasjonen fra et annet land, for eksempel på grunn av krig eller lignende, så kan fylkeskommunen likevel ta søkeren inn dersom det er sannsynlig at søkeren har gjennomgått allmenn grunnopplæring i utlandet.

I de tilfeller fylkeskommunen vurderer at søker ikke har godtgjort at tidligere opplæring fyller vilkåret for inntak, skal fylkeskommunen sende saken til kommunen hvor søkeren har bostedsadresse. Kommunen skal vurdere om søkerens realkompetanse tilsvarer fullført forberedende opplæring for voksne etter oppl. § 18-2, se opplæringsforskriften § 4-1. I visse tilfeller er det fylkeskommunen som har ansvar for den forberedende opplæringen etter § 18-2. Dette står i oppl. § 28-2 andre ledd (f.eks ungdom som er i barnevernsinstitusjon). I disse tilfellene er det fylkeskommunen som skal gjennomføre realkompetansevurderingen, se opplæringsforskriften § 4-1 siste ledd siste setning. Realkompetansevurderingen avgjør om søkeren får rett til videregående opplæring, eller om søkeren først må gjennomføre forberedende opplæring.

Deltakere som fullfører forberedende opplæring etter § 18-2 skal få dokumentert sin opplæring med vitnemål. Med vitnemål for fullført forberedende opplæring, kan vedkommende deretter søke videregående opplæring etter opplæringsloven § 5-1 på vanlig måte. Kravene til vitnemål for forberedende opplæring går frem av opplæringsforskriften § 15-26.

Retten til videregående opplæring etter opplæringsloven § 5-1 gjelder også de som har fullført videregående opplæring i et annet land, men som ikke får godkjent denne opplæringa som studiekompetanse eller yrkeskompetanse i Norge. Disse kan søke om å få videregående opplæring organisert for voksne etter § 18-3.

Søknadsfrister til videregående opplæring

Fristen for å søke om inntak til videregående opplæring er 1. mars. Noen søkere har frist 1. februar. Dette gjelder blant andre søkere med kort botid og søkere som har vedtak om særskilt språkopplæring, se opplæringsforskriften § 4-9.

Søknader som kommer etter søknadsfristen, skal bli tatt hensyn til om det er mulig. Eventuelt behandles som en søknad til neste skoleår. Søkere skal få beskjed om at etter fristen, og hva konsekvensene vil være. Fylkeskommunen behandler søknader som kommer inn etter søknadsfristen etter den lokale forskriften om inntak. Se opplæringsforskriften § 4-9 tredje ledd med merknader.

Det er fylkeskommunen som behandler søknader og foretar inntaket til videregående opplæring. Fylkeskommunen har også ansvar for å informere om søknadsfrister og krav i forbindelse med søknaden.

Nyankomne ungdom kan trenge hjelp til å søke videregående opplæring

Ungdom som kommer til Norge når de er over grunnskolepliktig alder, deltar gjerne ikke i de samme aktivitetene og rådgivningen knyttet til overgang til videregående opplæring som sine jevnaldrende. Vertskommuner for mottak og kommuner som bosetter nyankomne bør derfor ha rutiner for å bistå ungdom med å søke videregående opplæring. De nyankomne ungdommene kan trenge veiledning og støtte fra eksempelvis flyktningkontor, NAV eller andre tjenester i kommunen.

Oppfølgingstjeneste

Fylkeskommunen skal ha en oppfølgingstjeneste. Oppfølgingstjenesten (OT) har ansvar for å følge opp ungdom 16-24 år med rett til videregående opplæring som ikke er i opplæring eller arbeid.

Særskilt språkopplæring og innføringsopplæring

Elever i videregående opplæring som har et annet morsmål enn norsk eller samisk, har rett til særskilt språkopplæring frem til de kan norsk godt nok til å følge den vanlige opplæringen. Det står i [opplæringsloven § 6-5](#). Særskilt språkopplæring skal bestå av forsterket opplæring i norsk, og om nødvendig også tospråklig opplæring i fag og/eller morsmålsopplæring.

Les mer om [regelverket for særskilt språkopplæring](#).

Fylkeskommunen kan organisere den videregående opplæringen i egne grupper, klasser eller ved egne skoler, som innføringsopplæring. Dette står i [opplæringsloven § 6-6](#) og gjelder elever som har vedtak om særskilt språkopplæring og har bodd i Norge i kort tid.

Les mer om [regelverket for innføringsopplæring](#).

Deltakere i forberedende opplæring etter opplæringsloven § 18-2 har rett på særskilt språkopplæring etter [opplæringsloven § 3-6](#). Det innebærer rett til forsterket opplæring i norsk, og om nødvendig også tospråklig opplæring i fag og/eller morsmålsopplæring. Dette går frem av [opplæringsloven § 19-8](#).

Les mer om [regelverket for innføringsopplæring](#).

Tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging

Nyankomne elever i videregående opplæring og forberedende opplæring har ellers de samme rettigheter til tilpasset opplæring etter opplæringsloven § 11-1 og individuell tilrettelegging etter §§ 11-4 til 11-6, som andre elever.

[Les mer om tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging i egen veileder.](#)

Mer grunnskoleopplæring og tilbud i overgangen til videregående opplæring

Ungdom som har rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 5-1, kan likevel ha behov for mer opplæring på grunnskolens nivå før de starter opp med videregående opplæring.

[Opplæringsloven § 9-7](#) åpner for at kommuner og fylkeskommuner kan gi mer grunnskoleopplæring til nyankomne ungdom som har behov for det for å kunne fullføre videregående opplæring med studie- eller

yrkeskompetanse. Opplæringen skal gis som forberedende opplæring etter § 18-2.

Les mer om mer [grunnskoleopplæring](#)

Fylkeskommunen har plikt til å et tilbud i overgangen til videregående opplæring etter [opplæringsloven § 9-6](#). Målgruppen er ungdom som mangler faglige eller språklige forutsetninger for å mestre videregående opplæring. Dette kan for eksempel være elever som har hatt mye fravær i grunnskolen, eller elever som har kommet til Norge sent i grunnskoleløpet.

Samarbeid om tilbud til nyankomne ungdom

Opplæringsloven gir ansvaret for forberedende opplæring i kommunen, og for videregående opplæring i fylkeskommunen. Den åpner også for at kommunen og fylkeskommunen kan tilby mer grunnskoleopplæring, hver for seg eller i samarbeid.

Det er ikke noe i veien for at kommune og fylkeskommunen samarbeider om tilbud til enkelte målgrupper, eksempelvis ved at ungdom som har rett til forberedende opplæring får dette sammen med elever som har rett til mer grunnskoleopplæring, eller at elevene hospiterer i enkelte fag i videregående opplæring.

Slike samarbeid kan bidra til at elevene får opplæringen sammen med jevnaldrende og blir forberedt til videregående opplæring.

[Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring \(NAFO\)](#) gir veildning, tips og har flere ressurser for nyankomne elever.

Inkludering og integrering

Opplæringen for nyankomne ungdom kan organiseres på ulike måter i henhold til den enkeltes rettigheter og behov, og de føringer som går frem av opplæringsloven med forskrifter. Det kan derfor variere om nyankomne får opplæring i egne grupper, tilrettelagt i ordinære klasser eller kombinasjoner av dette.

Elevene skal uavhengig av organiseringsform oppleve å være del av et inkluderende fellesskap i tråd med prinsippene i overordnet del av læreplanverket. Alle elever har behov for å bli møtt med anerkjennelse og aksept, men også faglige krav og forventninger. Dette innebærer at kommunen og fylkeskommunen i planlegging og gjennomføring av tilbud til nyankomne må tenke gjennom hvordan tilbudet bidrar til å sikre elevenes faglige, språklige og sosiale tilhørighet og utvikling.

- Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) har forsket på opplæringstilbud for nyankomne på oppdrag fra Udir: Vilkår for inkluderende opplæring: Sluttrapport fra prosjektet Forskning på opplæringstilbud til nyankomne elever (2024)
- Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) ved OsloMet har flere relevante støtte- og veiledningsressurser på sine nettsider.
- Udir har flere kompetansepakker knyttet til temaer som skolemiljø og inkludering i vår kompetanseportal.